

paralele između hrvatskog pjesnika i esejista A. G. Matoša, po ocu Bunjevca, i njegovih sunarodnjaka s obzirom na odnos prema nacionalnom identitetu, izgradnji nacionalne svijesti i pripadnosti te govori o uključenosti vojvodanskih Hrvata u razne segmente kulturnoga života u Hrvatskoj.

U knjizi *Hrvati u Vojvodini danas: tragaganje za identitetom* Tomislav Žigmanov s *insajderskih* pozicija kritički progovara o brojnim aspektima života i problemima s kojima se susreće hrvatska zajednica u Vojvodini. Apostrofirajući različite razine manjinske problematike i navodeći rezultate koje je u pogledu svoga statusa i položaja postigla hrvatska manjina u Vojvodini, autor zaključuje da su učinjeni znatni pomaci iako aktualni položaj hrvatske zajednice u mnogim segmentima društvenoga, političkog i kulturnog života još nije na zadovoljavajućoj razini.

Sanja Lazanin

*Institut za migracije i narodnosti,
Zagreb*

Larisa Fialkova, Maria N. Yelenevskaya

Ex-Soviets in Israel: From Personal Narratives to a Group Portrait

Detroit: Wayne State University Press, 2007, 373 str.

Pod egidom ideje da je »znanost uvijek autobiografska« dvije folkloristice, i same podrijetlom iz bivšega Sovjetskog Saveza te doseljene u Izrael tijekom masovne imigracije Židova u tu zemlju nakon demokratskih promjena u njihovoj staroj domovini, Larisa Fialkova i Maria N. Yelenevskaya, napisale su knjigu o »narodnoj kulturi sovjetskih imigranata u Izrael«. Utemeljena na osobnim naracijama, nastala na stjecištu nekoliko disciplina – kulturne antropologije, folkloristike, sociologije, socijalne psihologije, lingvistike, političke znanosti i geografije – knjiga ras-

pravlja o općim problemima u migracijskim istraživanjima i specifičnim iskustvima doseljenih sovjetskih Židova u Izrael.

Prihvat novih doseljenika središnje je obilježje izraelskoga života od osnutka države 1947. do danas, o čemu svjedoči i zasebno Ministarstvo za apsorpciju imigranata u toj državi. Posljednja imigracija, u kojoj je više od milijun ljudi stiglo iz bivšega Sovjetskog Saveza u posljednjem desetljeću 20. stoljeća (čine šestinu ukupnoga izraelskog stanovništva), ostaje ne samo najveći useljenički val iz pojedine zemlje u izraelskoj povijesti nego je i znatno promijenila društvenu, jezičnu i kulturnu sliku Izraela. Položaj sovjetskih imigranata u Izraelu ambivalentan je: s jedne strane bili su dobrodošli jer su omogućili da se učvrsti židovska većina nad brzorastućom arapskom populacijom u državi; s druge je strane činjenica da među njima ima i nežidova te da se opiru asimilaciji u izraelsko društvo i zadržavaju ruski jezik i kulturu, koju autorice alternativno nazivaju ruskom ili sovjetskom, od njih učinila strance. Nastali sukob nije samo društveni nego i ideološki. I četrnaest godina nakon doseljenja percipirani su kao drugi, različiti od »veteranskog« izraelskog stanovništva, kao homogena, monolitna i visoko kompetitivna skupina nesklopa utapanju svoga identiteta u izraelsko društvo.

Knjiga je podijeljena na sedam poglavlja. U prvome se raspravlja o istraživačkim strategijama i upotrijebljenoj građi. Drugo poglavlje predstavlja židovsku tradiciju očuvanu u bivšem Sovjetskom Savezu unatoč asimilacijskoj politici te zemlje i analizira različite aspekte samoidentifikacije doseljenika. Unatoč tome što su nakon Drugoga svjetskog rata židovske kulturne i obrazovne institucije sustavno uništavane, a učenje hebrejskoga odnosno služenje jidišem potisnuti, Židovi u bivšem Sovjetskom Savezu zadržali su svijest o pripadnosti židovskome narodu, premda su, tvrde autorice, židovske običaje i religijski sustav očuvali samo u fragmentima.

U trećemu poglavlju analizira se kako percepcije *drugoga* konstruirane u sovjetskom okruženju utječu na interakciju doseljenika s članovima društva primitka. Ono je izrazito heterogeno, sastavljeno od konglomerata Židova podrijetlom iz raznih europskih zemalja, Amerike, Maroka, Etiopije, Jemena, Iraka, ali i od Arapa, Beduina, Druza i drugih nežidovskih etničkih skupina. Prestigli sovjetski Židovi percipiraju ih drugačijima i *drugima* na temelju razlikovnih tjelesnih osobina, obrazaca ponašanja, razine obrazovanja, načina odgoja djece i sl. Katkad će njihove priče pokazivati netolerantnost ne samo prema nežidovima nego i prema drugim skupinama Židova u Izraelu, a katkad će čak odbacivati sve izraelsko ističući superiornost vlastite skupine. Time se izraelsko društvo suočava s dosad nepoznatim izazovom: naviklo »kolonizirati« razne imigrante koji se odlučuju doći u Izrael, odjednom je suočeno s »Rusima« koji sebe smatraju kolonizatorima i odbijaju biti kolonizirani.

Četvrto se poglavlje bavi transformacijama imigrantskih percepcija vremena i prostora i njihovim utjecajem na integracijske procese. Stigli iz države koja je zauzimala šestinu svjetskoga kopna (što je ujedno bila i metonimija za moć te države), sovjetski se Židovi primjerice ne snalaze na malome prostoru izraelske države; prostor naseljavanja nije im samo nepoznat nego i zbunjujući pa autorice zaključuju kako način na koji doseljenici percipiraju prirodu, »topofilično« odnosno »topofobično«, ovisi o tome gdje su prije živjeli i kakve su percepcije prostora formirali. U kontekstu razmatranja percepcija prostora zanimljive su i rasprave doseljenika o smještanju Rusije i Izraela na Istok odnosno Zapad.

U petome poglavlju autorice pokazuju utjecaj mitologije sudbine i sretnog slučaja na borbu imigranata sa stresom. Šesto se bavi simboličnom i instrumentalnom uporabom ruskoga, hebrejskog i engleskog jezika među doseljenicima, a sedmo razvojem folklornih žanrova i slika o zemlji podrijetla.

Osim što daje izvanredno zanimljiv uvid u složenu etničku, kulturnu i društvenu situaciju u Izraelu, ova je studija prije svega korisna jer nudi komparabilan materijal istraživačima tzv. etnički privilegiranih migracija. Tom sintagmom opisujemo migracije skupina koje pripadaju dominantnoj etniji ili naciji u društvu naseljavanja imigranata; riječ je primjerice o višemilijunskoj imigraciji Nijemaca iz raznih zemalja istočne Europe i bivšega Sovjetskog Saveza u Njemačku nakon Drugoga svjetskog rata i o razmjeni stanovništva između Grčke i Turske nakon Prvoga svjetskog rata kojom se više od milijun Grka iz Male Azije doselilo u Grčku, a nekoliko stotina tisuća muslimanskih stanovnika iz Grčke odselilo u Tursku. I bivša je Jugoslavija nedavno bila poprištem sličnih razmjena stanovništva, kada su se, potaknuti ratom, Hrvati iz Srbije selili u matičnu domovinu i obratno, Srbi iz Hrvatske u Srbiju. Etnografije tih slučajeva etnički privilegiranih migracija pokazuju mnoge zajedničke osobine prilagodbe i izgradnje identiteta imigranata u novoj sredini.

Jasna Čapo Žmegač

*Institut za etnologiju i folkloristiku,
Zagreb*